

آشنایی با هنر

مؤلف : غلامرضا اسدی کرد

این کتاب به عنوان کتاب درسی آشنایی با هنر و بر اساس سر
فصل درس آشنایی با هنر تدوین گردیده است.

سر شناسه : اسدی کرد . غلامرضا، ۱۳۳۸-
عنوان و نام پدید آورنده : آشنایی با هنر / مولف غلامرضا اسدی کرد
مشخصات نشر : تهران : فارسیران، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری : ۳۸۴ ص. مصور.
شابک : ۶۰۰۰۰ ریال ۳-۲۹-۵۸۱۴-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی : فیپا
یادداشت: کتابنامه
موضوع : هنر - تاریخ
موضوع: هنر
رده بندی کنگره : ۱۳۸۸ ۵ ۴۷ الف / ۴۴۰ NX
رده بندی دیویی: ۷۹۰
شماره کتابشناسی ملی : ۲۰۶۴۷۱۶

آشنایی با هنر

مؤلف: غلامرضا اسدی کرد

ناشر: فارسیران

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

طرح جلد: زهرا جمشیدی سرشت

نوبت چاپ: اول ۱۳۸۹

قیمت: ۶۰۰۰ تومان

شابک: ۳-۲۹-۵۸۱۴-۶۰۰-۹۷۸

مرکز بخش: میدان انقلاب ابتدای کارگر جنوبی کوچه رشتچی پلاک ۱۰

مرکز آموزش علمی - کاربردی فرهنگ و هنر واحد ۱۱ تهران

شماره تماس: ۷-۶۶۴۳۶۰۹۶

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	مقدمه
۱۳	فصل اول : آشنایی با مفاهیم هنر
۲۳	فصل دوم: نسبت زیبایی شناسی با هنر
۵۸	فصل سوم: پاسخ های فلسفی به چیستی هنر
۷۴	فصل چهارم: دین و هنر
۸۸	فصل پنجم: جامعه و هنر
۱۰۷	فصل ششم: میانی هنرهای تجسمی
۱۴۸	فصل هفتم: انواع هنرهای تجسمی و غیرتجسمی
۱۹۰	فصل هشتم: هنر معاصر در غرب
۲۹۱	فصل نهم: هنر اسلامی
۳۱۰	فصل دهم : نگاهی گذرا به تاریخ هنر
۳۷۷	فهرست منابع و مأخذ

مقدمه ناشر

حمد و سپاس خداوند منان را که با الطاف بیکران خود این توفیق را به ما ارزانی داشت تا قدم کوچک در جهت ارتقاء دانش عمومی و فرهنگ این مرز و بوم در زمینه چاپ کتب دانشگاهی بخصوص دروس هنری برداشته و در انجام رسالتی که بر عهده داریم مؤثر و مفید واقع شویم. گستردگی علوم و توسعه روزافزون آن شرایطی را به وجود آورده که هر روز شاهد تحولات اساسی چشمگیری در سطح جهان باشیم. این گسترش و توسعه نیاز به منابع مختلف علمی از جمله کتب دروس هنری بیش از پیش روشن می کند. در این راستا انتشارات فارسیران با همکاری جمعی از اساتید معزز، مؤلفان گرانقدر و مترجمان و پژوهشگران تلاشگر و نیز پرسنل دلسوز و ورزیده در زمینه امر آموزش و نشر درصدد هستند تا با تلاش های دائمی خود برای رفع کمبود نیازهای موجود منابعی پربار، معتبر و با کیفیت مناسب در اختیار متقاضیان و علاقه مندان قرار دهند.

در خاتمه از خوانندگان عزیز و دانشجویان و دانش پژوهان گرانقدر خواهشمندیم ما را در ارائه پیشنهادها و انتقادهای خود در بهبود کیفی و کمی ، یاری نمایند تا بتوانیم در آینده کتابها با کیفیت بهتر تقدیم حضورتان کنیم.

حسن مرادی

مدیر مرکز آموزش علمی - کاربردی واحد ۱۱ تهران

مقدمه

یکی از موضوعاتی که همیشه در هاله ای از قداست بوده، مساله هنر است. هنر همواره بار ارزشی خاص خود را داراست. هنگامی که فردی را هنرمند می‌دانیم و یا به اثری عنوان هنری می‌دهیم در واقع نوعی ارزش‌دآوری می‌کنیم چراکه واژه ی هنر در بستر تاریخ همواره برای انسان ارزشمند بوده و خصوصا از دوران رنسانس به بعد، هنرمند به جایگاه والایی دست یافته است.

هنر، به عنوان یکی از بارزترین جلوه‌های اسرارآمیز، شگفت انگیز و سازنده ی حیات بشری و فرهنگ و تمدن انسانی همواره بر حیات انسانی سایه افکنده است و همواره اندیشمندان علوم انسانی را به پژوهش بیشتر فرا می‌خواند. آثاری را که هنرمند با الهام از طبیعت و ذهنیاتش می‌آفریند مظهر فرهنگ و تمدن و پدیده های حاکم بر زندگی او می باشد. هر جا کاوش‌های تاریخی و باستان‌شناسی، نشانی از تمدن و فرهنگ بشری و تجلی آن کشف می‌کند و درهر سرزمینی که تمدنی به عرصه ظهور می‌رسد، آثار و مظاهر گوناگون هنری، اعجاب پژوهشگران تاریخ تمدن و هنر را برانگیخته است و رموز ناپیدای آن، حکیمان را به اندیشه و تأمل فرو برده است.

یک اثر هنری محل تلاقی نبوغ هنری هنرمند با دیگر انسان هاست که این تلاقی، هم باید برای هنرمند مفید باشد و هم برای مخاطب. یک محقق تاریخ هنر، با مطالعه آثار هنری و جلوه‌های آن، سیمای روشنی از تمدن و فرهنگ بشری درروزگاران پیشین به نمایش می‌گذارد.

درتاریخ فرهنگ و هنرانسانی، معنای هنر با نوعی الهام و اشراق همراه بوده است که گاهی عقل و ادراک انسانی از درک سر آن عاجز است.

عشق امر کل ما رقه ای او قَلَزَم و ما قطره ای

او صد دلیل آورده و ما کرده استدلال ها

عده ای هستند که پرسش از اهمیت هنر را مهم تر از پرسش تعریف هنر می دانند. در این عرصه معمولاً اهمیت هنر را با اهمیت اخلاق مقایسه می کنند. شکی نیست که اخلاق نقش مؤثری در زندگی ما ایفا می کند و شاید بدون آن کوچک ترین کار ما به درستی سامان نمی پذیرد. اما آیا هنر هم چنین اهمیتی را دارد.

«عده ای بر این عقیده اند که هنر بدان جهت که هنر است مطلوب است، زیرا هنر کاشف از نبوغ و روشن کننده ی عشق آدمی است بر شهود واقعیات آن چنانکه باید باشد. و هیچ قانونی و الگویی نباید برای هنر که ابراز کننده ی شخصیت هنرمند و نبوغ او است، وجود داشته باشد و بر این اساس می توان گفت: هنر برای هنر یکی از عالیترین موارد آزادی در عقیده و بیان است که مطلوبیت و مفید بودن آن ثابت شده است.

گروهی دیگر بر این عقیده اند: بدان جهت که هنر نیز مانند دیگر محصولات فکر بشری برای تنظیم و بهره برداری در حیات جامعه است، لذا ضرورت دارد که ما هر هنری را نپذیریم و نگذاریم هنرهایی که به ضرر جامعه تمام می شود، در معرض دیدگاه مردم قرار بگیرند، یک عقیده ی سوم نیز می توان ابراز کرد و آن این است که: هنر انسانی برای انسان» (۱)

برخی، از تمایز میان غایت و وسیله سخن می گویند. عده ای هنر را صرفاً وسیله می دانند، درحالی که عده دیگری آن را غایت محسوب می کنند. هریک از این دو نقش را که در نظر بگیریم، نمی توانیم از اهمیت هنر غفلت کنیم. هنر به غایت که بی نیاز از توجیه است. اما حتی هنر را اگر وسیله ای برای بیان مضامینی مابعدالطبیعی یا اخلاقی توجیه کنیم - همان گونه که عده ای این تصور را داشته اند - نمی توانیم اهمیت هنر را نادیده بگیریم.

هربرت رید، در اهمیت هنر می گوید: «معتقدم که هنر در میان عوامل یا ابزارهای تکامل انسان، بی نهایت مهم است. معتقدم که قدرت درک هنری،

وسيله اى بوده است كه انسان به كمك آن در وهله ي نخست صاحب شعور مى شود و سپس آن را مى پالايد.... هر پيشرفتي در تكامل انسان، همواره وابسته ي تحقق ارزش هاى شكلى (فرمى) بوده است. تحقق ارزش هاى شكلى، همان فعاليت هنرى يا زيبايى شناسى است. فعاليت هنرى، ماهيت و كاركردى بيولوژيك دارد؛ و تكامل انسان، بويژه و استثناً به واسطه ي دارا بودن همين قدرت درك هنرى، از تكامل جانوران متمايز مى گردد» (۲)

كارکرد هنر در جامعه هاى سنتى و مدرن متفاوت است. شرايط پيدايش؛ ابزار؛ رسانه ها و نقش آن ها حتى تعريف هنر در اين دو جامعه متفاوت است. انديشيدن به هنر يا به اثر هنرى نيز در اين جوامع تفاوت دارد. اما اين تفاوت مطلق نيست. امروز ما در مباحث زيبا شناسانه هم چنان به ارسطو مراجعه مى كنيم. ما آثار هنرى گذشته را هم به افق دوران خود منتقل مى كنيم و با آن ها گفتگويى را در فضاي امروزي به پيش مى بريم. هنر؛ جهان و واقعيت موجود را ناكامل و دنيايى ديگر را به صورت كامل تر ترسيم مى كند و از اين طريق ما را متوجه كمبودها و كاستي هاى واقعيت موجود مى كند.

دراكثر تعاريف ارائه شده از هنر از سوي اندشمندان بشرى، هنر در ظرف دقيق منطقي نمى گنجد و غالباً جنبه ي توصيفى و ذوقى دارد. در اين تعاريف ذات و نفس هنر، امرى معنوى و انساني است و همانند ادب و عرفان از معارف ذوقى و شهودى به شمار مى آيد و نوعى علم حضورى است نه حصولى و در حوزه ي مفاهيم و تصورات ذهنى نمى گنجد. «نيرو و قابليت زندگى هنر به حفظ توازنى ظريف ميان حساسيت و تجليات معنوى يا عاطفى كه از عنصر اجتماعى گرفته مى شوند بستگى دارد» (۳)

بيارى هنر را در کنار اخلاق و معرفت، سه ركن وجود انساني مى دانند. اين افراد فردى را كه گونه اى كار خلاقانه و هنرى از خود نشان مى دهد، پايين تر از شأن انسان اصيل در نظر مى گيرند.

نگارنده ی این سطور با آگاهی از مشکلاتی که در تعریف، تبیین، اهمیت و جایگاه هنر در بین اندیشمندان، فیلسوفان، هنرمندان و مخاطبان هنری وجود دارد در این وادی گام نهاده تا با بهره برداری از دیدگاه ها و اندیشه های صاحب نظران توانسته باشد به تألیف اثری پردازد که در برگیرنده ی مجموعه ای از مسائل با اهمیت مربوط به هنر باشد که معمولاً به صورت یکجا کمتر ارایه شده است.

این اثر ضمن اینکه برای دانشجویان رشته های هنر نوشته شده است، برای دانشجویان دیگر رشته های امور فرهنگی و بعضاً علوم انسانی مفید و نیز برای هر درسی که با فرهنگ و هنر در ارتباط باشد سودمند است. گزینش ها و تنظیم مطالب ساختاری کتاب تا حد زیادی منطبق با سرفصل های پیشنهادی دانشگاه است که برای درس آشنایی با هنر و بویژه هنرهای معاصر در نظر گرفته شده است. نگاهی کوتاه و مجمل به فصول کتاب بیانگر آن است که:

فصل اول در برگیرنده ی مفاهیم و تعاریف ارایه شده از هنر است. مباحث مطرح شده می تواند به خواننده کمک نماید که تا حدودی با دیدگاه های در این زمینه آشنا شود و تفاوت آنها را تشخیص دهد.

درفصول دوم و سوم با طرح مباحث فلسفی در حیطه ی هنر به بررسی نسبت زیبایی شناسی و هنر و انواع دیدگاه های مربوط به آن پرداخته شده و پاسخ های ارایه شده تلاشی است از سوی فلاسفه و اندیشمندان در جهت ابهام زدایی از ساحت هنر و زیبایی تا چه مقدار این پاسخ ها اقناع کننده ی مخاطب است. امری است که می توان در لابلای مباحث بدان پی برد.

درفصول چهارم و پنجم با توجه به اهمیت رابطه ی هنر با دین و جامعه به بررسی این رابطه پرداخته شده و شیوه ها و رویکردهای مختلف مورد کنکاش قرار گرفته است.

از فصل پنجم مباحث کتاب واراد موضوعات بیشتر کاربردی شده و این مهم از آشنایی با مبانی هنرهای تجسمی آغاز می شود زیرا همانگونه که هر یک

از علوم، زبان و الفبای خاص خود را دارند و با معیارهای خاص خود ارزیابی می شوند، هنر هم اگر آنرا به عنوان یک دانش بپذیریم که باید آموخته شود، از این قاعده نمی تواند مستثنی باشد. مبانی هنرهای تجسمی، الفبای زیبایی شناسی است که ضمن آشنایی با عناصر اولیه ی تشکیل دهنده ی آثار هنری، توانایی تشخیص اثر هنری را ممکن می سازد. در ادامه ی این بحث برای اینکه جنبه های احساسی و عاطفی تحت شعاع توجه به جنبه های فنی و علمی قرار نگیرد مبحث آشنایی با هنرهای هفتگانه آمده است که ضمن توجه بر جنبه های معنوی و محتوایی انواع مختلف هنری بررسی می شود و اطلاعاتی در این خصوص در اختیار خواننده قرار می گیرد.

بررسی تاریخ هنر از جمله موضوعات چالشی است که همواره مباحث بسیاری را به خود اختصاص داده است. ای موضوعات به لحاظ زمانی و مکانی، منشاء پیدایش و سیر تحول و دگرگونی، آثار هنری و آفرینندگان آثار هنری، سبک ها و جنبش ها هنری، هنر سنت گرا، هنر اسلامی، هنر پیشا مدرن، مدرن، پسا مدرن در غرب و نیز از جنبه های دیگر، مباحثی است که در فصول هفتم، هشتم و نهم کتاب به طور مختصر مورد توجه و مذاقه قرار گرفته است.

برای تسهیل در دسترسی به منابع در پایان هر فصل و بخش، پی نوشت های مربوط به آن نیز آمده است.

علی رغم اینکه سعی شده است تا به عنوان یک کتاب درسی حجم کتاب مختصر باشد اما به لحاظ تنوع موضوعات، مقداری بیش از آنچه که مورد انتظار بود افزایش یافت که امید است به تقویت دانش و آگاهی خواننده و بویژه دانشجویانی که این اثر را به عنوان مبحث درسی مطالعه می کنند یاری رساند.

تصریح می کنم که اشخاص و افراد بسیاری در تدوین و تألیف این کتاب کمک کرده اند، نگارنده از همه ی مؤلفان و مترجمانی که منابع و مأخذ آنان مورد استفاده قرار گرفته - چه از آنانی که در این اثر ذکرنامی شده و چه از آنانی که نام برده نشده - کمال امتنان و تشکر را دارد. امیدوار است این کتاب مورد

توجه و قبول صاحب نظران، اندیشمندان، دانش پژوهان و رهروان این رشته قرار گیرد و از انتقادات سازنده ی خود دریغ نورزند.

با سپاس از دیگر مشوقان، دانشجویان و مراجعان و جناب آقای مرادی مدیر محترم مرکز علمی کاربردی واحد ۱۱ تهران و معاون آموزشی واحد خانم مهرایی، دیگر همکاران ایشان خانم ها احمدی نیا، بگ زاده و صفری در خصوص حروف چینی و پیگیری مراحل چاپ و دیگریانی که سهمی در پیدایش این اثرین داشته اند و بویژه در پایان سهمی که خانواده در تحمل سختی و ایجاد دلگرمی و افتخار انجام این کار با نگارنده شریک بوده اند، اقرار می کنم تهیه ی این اثر ، حاصل تشویق و پشتیبانی آنان است.

غلامرضا اسدی

اردیبهشت ماه سال ۱۳۸۹ شمسی